

Š i f r a u č e n c a :

Državni izpitni center

NAKNADNI ROK

**3.
obdobje**

Ponedeljek, 3. junij 2013 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Učenec prinese modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik.
Preizkusu je priložena barvna priloga.

**NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA
ob koncu 3. obdobja**

NAVODILA UČENCU

Natančno preberi ta navodila.

Prilepi kodo oziroma vpisi svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani.

Pri vsaki nalogi svoj odgovor napiši v predvideni prostor znotraj okvirja.

Piši čitljivo. Če se zmotiš, napačni odgovor prečrtaj in pravilnega napiši na novo.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, temveč začni reševati naslednjo.

K nerešeni nalogi se vrni pozneje. Na koncu svoje odgovore ponovno preveri.

Zaupaj vase in svoje zmožnosti. Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 25 strani, od tega 3 prazne in barvno prilogo.

N 1 3 2 5 1 1 3 1 0 3

Uvod v zgodovino

- Preberi besedilo in reši nalogu.

Sosedova stara mama je povedala:

»Moj stari oče je pravil, da je bila zima leta 1894 zelo huda. Neprenehoma je snežilo tri dni in tri noči. Snega je bilo toliko, da so morali hoditi skozi gornja okna hiše. V Gozdu, pri Pračku, je gospodar tri dni hodil do Tratnikove trgovine. Smejali so se mu, ker ni šel zaradi hrane, pač pa zaradi tobaka.«

(Vir: B. Mrevlje, V. Kunaver, Ustvarjalno poučujemo zgodovino, Priročnik za učitelje, ZRSS, Ljubljana 2005.)

- Besedilo je zapisani vir, vendar sodi med ustne vire. Razloži, zakaj ga uvrščamo med ustne vire.

Odgovor napiši na črti.

- V katerem stoletju se je dogajala zgodba, zapisana v besedilu?

Odgovor napiši na črto.

(2 točki)

Prazgodovina

2. Oglej si slike 1, 2 in 3 iz prazgodovinskih najdišč v Sloveniji. Razvrsti jih po starosti tako, da na črto ob sliki označiš najstarejši eksponat s številko 1, srednjega s številko 2 in najmlajšega s številko 3.

Slika 1: Barjansko kolo

Slika 2: Situla iz Vač

Slika 3: Piščal iz Divjih bab

(Vir slik 1, 2 in 3: J. Razpotnik, D. Snoj, Raziskujem preteklost, Rokus Klett, Ljubljana 2007.)

(1 točka)

Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

N 1 3 2 5 1 1 3 1 0 5

Stari vek

3. a) Oglej si sliko 4 in odgovori na vprašanje.

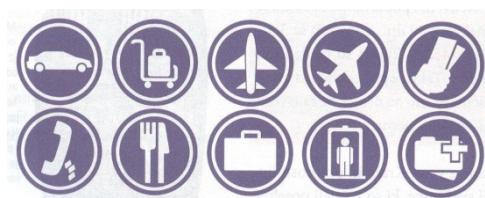

Slika 4: Seznam faraonov v templju Setja I. Seznam se je začel s prvim faraonom Menesom in končal s faraonom Setijem I.

(Vir: <http://www.lessing-photo.com/dispimg.asp?i=08010370+&cr=4&cl=1>. Pridobljeno: 14. 1. 2013.)

Stari Egipčani so uporabljali slikovno pisavo, ki jo imenujemo hieroglifi. Z uporabo slike 4 razloži, zakaj se je razvila pisava v starem Egiptu.
Odgovor napiši na črti.

- b) Oglej si sliko 5 in odgovori na vprašanje.

Slika 5

(Vir: J. Razpotnik, D. Snoj, Raziskujem preteklost, Rokus Klett, Ljubljana 2007.)

Stare civilizacije so najprej razvile podobopis. Zakaj danes na nekaterih mestih, na primer na letališčih, namesto običajnih napisov vse bolj uporabljam simbolno pisavo?

Odgovor napiši na črti.

(2 točki)

4. a) Stari Grki so nam zapustili dediščino, na kateri temelji evropska kultura. Med drugim sodijo v to zapuščino tudi olimpijske igre. Koliko časa je trajalo obdobje ene olimpijade v stari Grčiji?
Odgovor napiši na črto.

- b) Na črti napiši podoben razlog za udeležbo na olimpijskih igrah pri antičnem in pri sodobnem športniku.

(2 točki)

5. a) Katera vera se je od 1. stoletja dalje vedno bolj širila po rimskem cesarstvu in se je pozneje uveljavila kot najmočnejša?
Odgovor napiši na črto.

- b) Zakaj je med ljudmi v rimskem cesarstvu dobila nova vera tako veliko število privržencev, še zlasti med revnejšimi sloji prebivalstva?
Odgovor napiši na črti.

(2 točki)

Srednji vek

6. Oglej si zemljevid na sliki 1 na barvni prilogi in reši naloge.
- V kateri smeri je šel glavni val preseljevanja ljudstev med 4. in 6. stoletjem?
Odgovor napiši na črto.

 - Tudi v začetku 21. stoletja, torej v sodobni Evropi, ponovno opažamo migracijske tokove. Na črti napiši skupni razlog selitev v zgodnjem srednjem veku in v sodobnosti.

(2 točki)

7. Oglej si slike 6 in 7 in reši nalog.

Slika 6

(Vir: http://www2.arnes.si/~msinko6/seminarska_mirjam/knezji_kamen_mala.jpg.)

Slika 7

(Vir: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/>.)

- a) Na slikah 6 in 7 vidiš predmet, na katerem je potekal obred ustoličevanja karantanskih knezov. Poimenuj ta predmet.
Odgovor napiši na črto.
-
- b) S katerim vladarskim simbolom lahko primerjamo predmet, prikazan na slikah 6 in 7?
Odgovor napiši na črto.
-
- c) Zakaj se je predmet na slikah 6 in 7 zdel snovalcem slovenskih evrskih kovancev tako pomemben, da so ga upodobili na enem od njih?
Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.
- A Predmet ima izjemno arheološko vrednost in sodi na kovanec.
- B Predmet naj bi prikazoval slovensko državniško tradicijo, ki sega v srednji vek.
- C Predmet je zaradi oblikovne primernosti usklajen s preostalimi slovenskimi kovanci.
- D Predmet je iz obdobja prvega kmečkega upora na Slovenskem.

(3 točke)

N 1 3 2 5 1 1 3 1 0 9

8. Oglej si sliko 8 in reši nalogu.

Slika 8

V srednjem veku so fevdalni gospodje prebivali v gradovih.

- a) Razloži, kako so se prebivalci gradov branili pred sovražniki.
Odgovor napiši na črti.

- b) Navedi en razlog, zaradi katerega danes ne gradimo več mogočnih in utrjenih bivališč.
Odgovor napiši na črti.

(2 točki)

Novi vek in novejša zgodovina

9. a) Obkroži črko pred značilnostjo humanizma, zaradi katere se ta miselnost razlikuje od srednjeveškega pogleda na svet.
- A Miselnost je usmerjena v onostranstvo.
 - B Razmišljanje o teoloških problemih.
 - C Usmerjenost k človeku.
 - D Upoštevanje avtoritete.

Oglej si sliko 9 in odgovori na vprašanji.

Slika 9: Prizor iz sienske bolnišnice 15. stoletja

(Vir: M. Pierini, Art in Siena, Scala, Siena 2006.)

- b) Navedi eno značilnost renesančnega slikarstva, ki je razvidna s slike 9. Odgovor napiši na črto.
-

- c) Primerjaj dogajanje na sliki 9 s svojimi izkušnjami pri obisku zdravnika. Napiši eno razliko med pregledovanjem bolnika, ki so ga izvajali pred petsto leti, in danes. Odgovor napiši na črti.
-
-

(3 točke)

10. Preberi besedilo in reši naloge.

Pismo uskoškega poveljnika barona Thurna deželnemu stanovskemu odboru za Kranjsko, 1573:

»V naglici sporočam gospodom, da sem zbral nekaj deželanov, uskokov in podložnikov, do nekako petsto mož, in se ob enajstih dopoldne dvignil proti uporniškim kmetom. Ko so nas ti opazili (bilo jih je menda okrog dva tisoč), so takoj pobegnili in se zatekli v mestece Krško. Zaradi tega sem ukazal, naj pehota napade z zgornje strani, konjenica pa z druge. /.../ Uskoki so močno divjali in ropali, tako da sem se sam moral zgroziti.«

(Vir: M. Rode, Koraki v času, Novi vek, Delovni zvezek za 7. razred osemletke in 8. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2001.)

- a) Kako v zgodovinopisu imenujemo gibanje kmetov, ki ga opisuje besedilo?
Odgovor napiši na črto.

- b) Iz besedila ugotovi, kaj je bil glavni dejavnik, ki je prispeval k porazu kmetov.
Odgovor napiši na črto.

(2 točki)

11. Preberi besedili 1 in 2 in reši naloge.

Besedilo 1

Reforme Marije Terezije:

- na področju kmetijstva:
kolobarjenje brez prah (zemljišče začasno ni obdelano, zemlja 'počiva'),
nove kulturne rastline (krompir, koruza ...),
hlevska živinoreja,
gnojenje polj;
- na področju šolstva: od leta 1774 (splošni šolski red):
obvezno obiskovanje pouka od 6. do 12. leta.

(Vir: J. Cvirn et al., Ilustrirana zgodovina Slovencev, Ljubljana 1999.)

Besedilo 2

Gospodarski nauki:

- Merkantilizem: vir bogastva je v kopiranju denarja, država podpira izvozno trgovino.
- Fiziokratizem: največje bogastvo sta zemlja in proizvodnja dobrin.

(Vir: M. Rode, Koraki v času, Novi vek, Delovni zvezek za 7. razred osemletke in 8. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2001.)

a) V času katere vladarice so začeli v slovenski prostor uvajati gospodarske novosti?
Odgovor napiši na črto.

b) V besedilu 1 poišči en razlog, zaradi katerega so v habsburški monarhiji uvajali reforme.
Odgovor napiši na črti.

c) Kateri gospodarski nauk iz besedila 2 se ujema z eno reformno zahtevo razsvetljenih absolutistov iz besedila 1? Svoj izbor utemelji in ga napiši na črte.

(3 točke)

N 1 3 2 5 1 1 3 1 1 3

12. Preberi besedilo in reši naloge.

Deklaracija o pravicah človeka in državljana, 26. 8. 1789:

1. člen: Ljudje se rodijo in živijo svobodni ter enaki v pravicah. Družbene razlike smejo temeljiti le na splošnem interesu. /.../
3. člen: Načelo vse suverenosti izvira predvsem iz naroda. Nobeno telo, noben posameznik ne more izvrševati oblasti, ki ne izhaja neposredno iz naroda.

(Vir: M. Žvanut, P. Vodopivec, Vzpon meščanstva, Zgodovina za osmi razred devetletne osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 2000.)

- a) Iz besedila razberi in poimenuj miselnost, ki je vplivala na avtorje deklaracije. Odgovor napiši na črto.
-
- b) V besedilu poišči člen, ki je vplival na zahtevo po spremembi oblasti v Franciji konec 18. stoletja. Številko člena napiši na črto.
-
- c) Razloži, kako v demokratični Sloveniji uresničujemo 3. člen deklaracije. Odgovor napiši na črto.
-

(3 točke)

13. a) Poimenuj najbolj izkoriščani družbeni sloj, ki je nastal s pojavom industrijske revolucije.
Odgovor napiši na črto.

Preberi besedili 1 in 2 in odgovori na vprašanji.

Besedilo 1

Poročilo osrednje tovarniške komisije iz leta 1833 pripoveduje, da so tovarnarji sprejemali na delo otroke /.../ večidel z osmim ali devetim letom, da je delovni čas trajal 14 do 16 ur dnevno.

Friedrich Engels: Položaj delavskega razreda v Angliji, 1845

(Vir: F. Gestrin, V. Melik, Zgodovinska čitanka, DZS, Ljubljana 1986.)

Besedilo 2

Prvi maj ni pokazal prijaznega obraza. Delavci so se bili zbrali že zgodaj v mnogem številu na Rožniku (v Ljubljani, op. a.). /.../ Potem je govoril slovenski g. Zadnik o delavskem vprašanju. Končno se je sprejela izjava za osemurno delo.

Povzeto po Slovenskem narodu, 1. 5. 1890

(Vir: F. Gestrin, V. Melik, Zgodovinska čitanka, DZS, Ljubljana 1986.)

- b) Z uporabo besedila 1 razloži, zakaj je bilo v prvi polovici 19. stoletja življenje mnogih britanskih otrok neznosno težko.
Odgovor napiši na črti.

- c) Primerjaj besedili 1 in 2 in navedi problem, ki je bil v 19. stoletju skupen tako angleškemu kakor slovenskemu delavstvu.
Odgovor napiši na črto.

(3 točke)

N 1 3 2 5 1 1 3 1 1 5

14. a) Kako se je po letu 1867 imenovala država, v kateri smo živeli tudi Slovenci?
Odgovor napiši na črto.

Preberi besedili 1 in 2 in odgovori na vprašanje.

Besedilo 1

19. člen zakona o pravicah državljanov, 21. 12. 1867:

Država priznava enakopravnost vseh v deželi navadnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju.

(Vir: J. Cvirn, et al., Koraki v času, Novi vek, Zgodovina za 8. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2001.)

Besedilo 2

Zahteve tabora v Šempasu, 18. 10. 1868:

1. da se imajo vpeljati brez zamude ne samo slovenske normalke, ampak tudi slovenske gimnazije, realke in višje šole,
2. da se izda postava, da imajo cesarsko-kraljevi uradniki brez odloga slovensko pisati.

(Vir: M. Rode, Koraki v času, Novi vek, Delovni zvezek za 7. razred osemletke in 8. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2000.)

- b) Primerjaj besedili 1 in 2. Ugotovi, ali se je določilo zakona izvajalo v praksi.
Svoj odgovor utemelji in ga napiši na črte.

(2 točki)

Sodobna zgodovina

15. Oglej si zemljevid na sliki 2 na barvni prilogi in reši naloge.

- a) Kdaj je potekala prva svetovna vojna? Na črto napiši leto začetka in leto konca spopadov.

- b) Z uporabo zemljevida na sliki 2 na barvni prilogi navedi eno strateško težavo, s katero se je soočala Nemčija med prvo svetovno vojno.
Odgovor napiši na črto.

- c) Z uporabo zemljevida na sliki 2 na barvni prilogi pojasni, zakaj so se na soški fronti slovenski možje in fantje borili na obeh sprotih straneh.
Odgovor napiši na črti.

(3 točke)

16. Preberi besedilo in reši naloge.

Ustanovitev Univerze v Ljubljani leta 1919:

Ustanovljenih je bilo pet fakultet: teološka, pravna, filozofska, tehniška in medicinska: ta je imela samo štiri semestre. Predavanja so se večinoma začela decembra 1919. /.../ Pred prvo svetovno vojno je bilo na avstrijskih univerzah in visokih šolah vsako leto okoli 900 slovenskih študentov. Njihovo število je v dobrih dveh desetletjih naraslo na 2400. /.../

(Vir: Slovenska kronika XX. stoletja, Nova revija, Ljubljana 1997.)

- a) Leta 1919 smo Slovenci dobili prvo univerzo na slovenskih tleh. Kje se je do tega časa šolala večina slovenskih študentov?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Krakow.
- B Pariz.
- C Padova.
- D Dunaj.

- b) Razloži, zakaj se je več Slovencev vpisalo na univerzo po letu 1919.

Odgovor napiši na črti.

- c) Kaj se je spremenilo od ustanovitve univerze, da ima danes večje število fakultet?

Odgovor napiši na črti.

(3 točke)

17. Preberi besedilo in reši nalog.

Trojni pakt

Člen 1

Japonska priznava in bo spoštovala vodstvo Italije in Nemčije pri ustvarjanju novega reda v Evropi.

Člen 2

Nemčija in Italija priznavata in bosta spoštovali vodstvo Japanske pri ustvarjanju novega reda v Vzhodni Aziji v širšem smislu besede.

Člen 3

/.../ Vrh tega se obvezujejo, da si bodo vzajemno pomagale z vsemi političnimi, gospodarskimi in vojaškimi sredstvi, če bi katero od podpisnic napadla katera sila, ki zdaj ne sodeluje v evropski vojni ali v kitajsko-japonskem spopadu.

(Vir: Š. Zadnik, I. Križnar, Zgodovinska čitanka za 8. razred osnovnih šol, DZS, Ljubljana 1987.)

- a) Na črte napiši prve tri podpisnice trojnega pakta.

- b) Iz besedila razberi in na črti napiši eno medsebojno obveznost, h kateri so se države podpisnice zavezale.

- c) Iz besedila ugotovi glavno idejo podpisnic trojnega pakta.
Odgovor napiši na črti.

(3 točke)

N 1 3 2 5 1 1 3 1 1 9

18. Preberi besedilo in reši naloge.

Leta 1943 je izdal Vrhovni plenum Osvobodilne fronte razglas o priključitvi Slovenskega primorja k združeni Sloveniji.

1. Vrhovni plenum Osvobodilne fronte slovenskega naroda izpolnjuje temeljno, iz naravnih in zgodovinskih pravic izhajajoč zahtevo slovenskega naroda ter proglaša priključitev Slovenskega primorja svobodni in združeni Sloveniji v svobodni in demokratični Jugoslaviji.
2. Italijanski narodni manjšini na priključenem ozemlju je zajamčena avtonomija. O izvedbi avtonomije bodo razpravljalci pooblaščeni zastopniki slovenskega in italijanskega primorskega prebivalstva, kakor hitro bodo dovoljevale razmere.

(Vir: Š. Zadnik, I. Križnar, Zgodovinska čitanka za 8. razred osnovnih šol, DZS, Ljubljana 1987.)

- a) Pod čigavo oblastjo je bila Primorska po prvi svetovni vojni?
Odgovor napiši na črto.

- b) S čim utemeljuje Vrhovni plenum OF zahtevo o priključitvi Primorske k Sloveniji?
Odgovor napiši na črti.

- c) Kako Slovenija danes uresničuje drugi sklep razglasa?
Odgovor napiši na črte.

(3 točke)

19. Oglej si preglednico 1 in reši naloge.

Preglednica 1: Potrošne dobrine v Sovjetski zvezi in v ZDA

Država	Število na 1000 prebivalcev			
	Radijski aparati	Avtomobili	Televizorji	Hladilniki
Sovjetska zveza	171	5	82	40
ZDA	1300	398	376	293

(Vir: A. Farmer, An Introduction to Modern European History 1890–1990, London 2000.)

- a) Na črti napiši imeni dveh svetovnih velesil iz časa po drugi svetovni vojni.

- b) Iz preglednice 1 ugotovi, v kateri državi so imeli prebivalci višji standard.
Ime te države napiši na črto.

- c) Zakaj je razlika med velesilama manjša pri številu hladilnikov na 1000 prebivalcev
kakor pri številu avtomobilov?
Odgovor napiši na črti.

(3 točke)

N 1 3 2 5 1 1 3 1 2 1

20. Oglej si karikaturo na sliki 10 in reši nalog.

Slika 10

(Vir: E. Dolenc, A. Gabrič, M. Rode, Koraki v času, 20. stoletje,
Zgodovina za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2003.)

- a) Na črto napiši ime gospodarskega sistema, ki ga je imela Jugoslavija po letu 1945.

- b) Katero jugoslovansko republiko predstavlja deklica na karikaturi?
Odgovor napiši na črto.

- c) Jugoslavija je konec 20. stoletja razpadla. Ugotovi, na kateri vzrok razdružitve
opozarja karikatura na sliki 10.
Odgovor napiši na črti.

(3 točke)

Skupno število točk: 50

Prazna stran

Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

Prazna stran

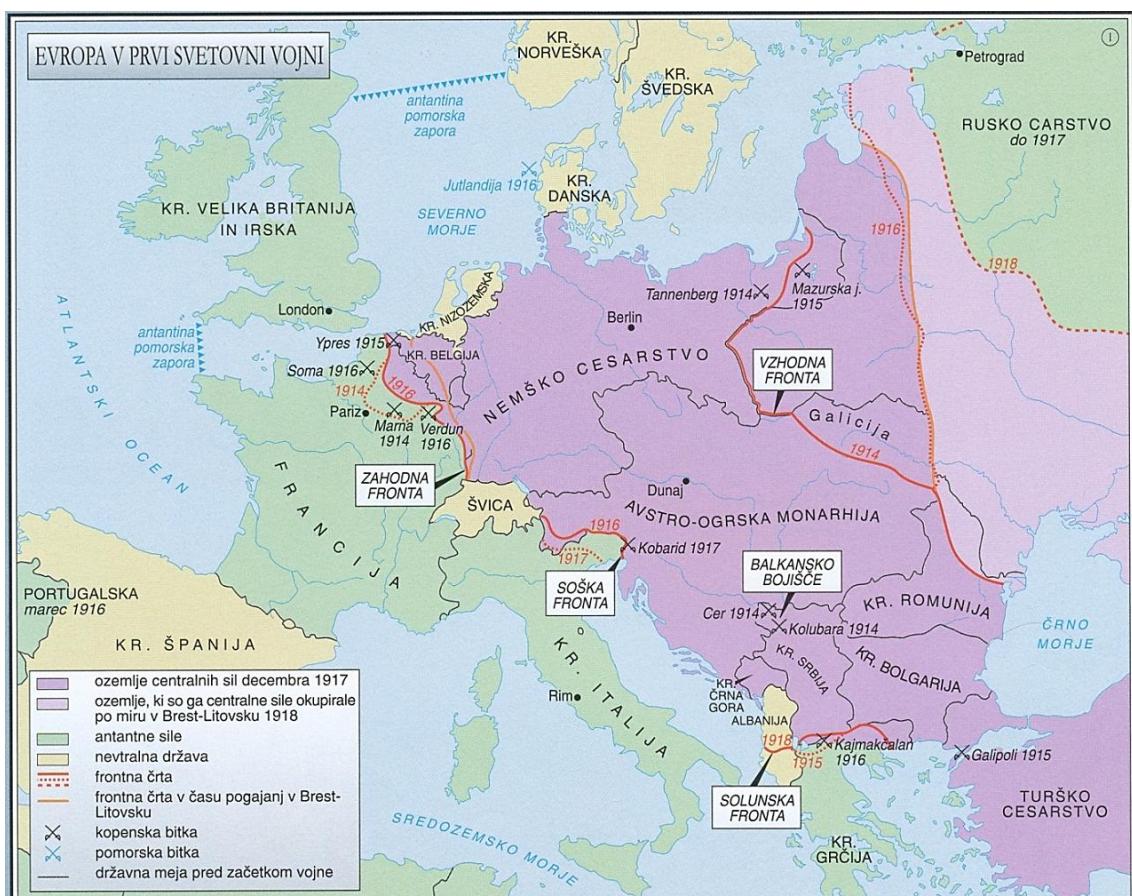
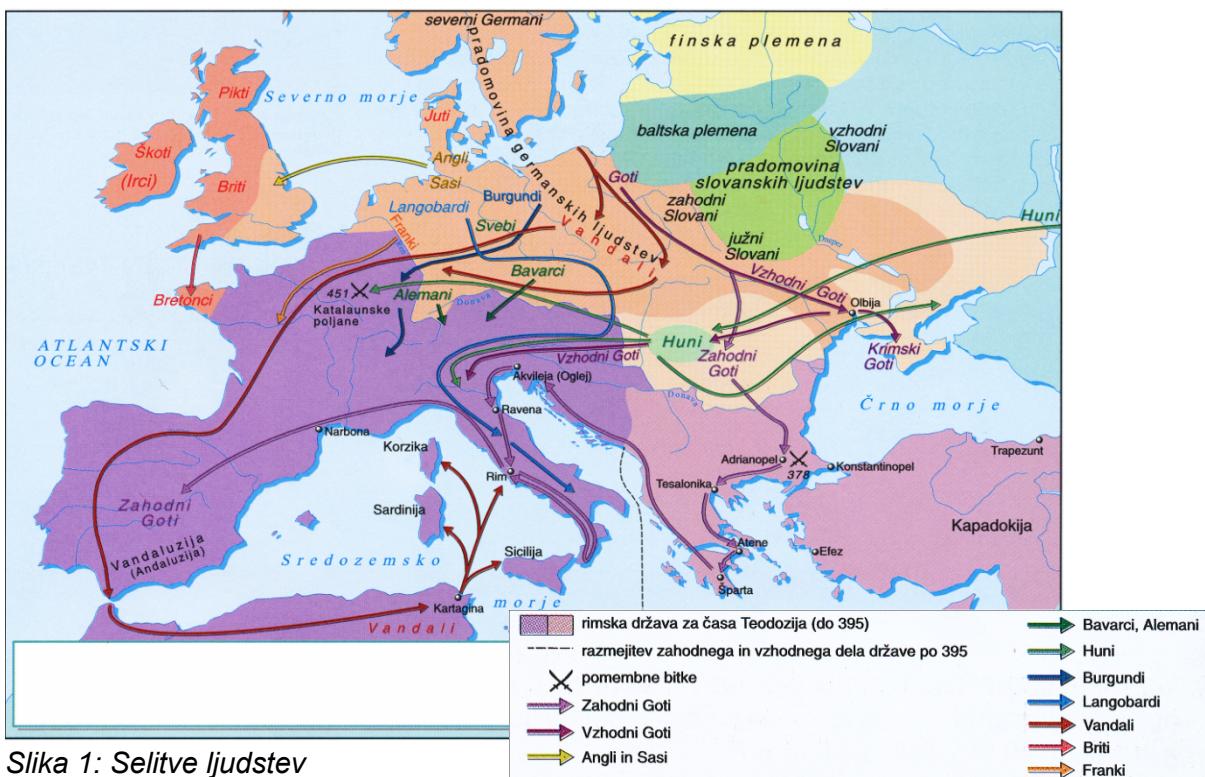

Prazna stran

Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

BARVNA PRILOGA

Slika 2

(Vir slike 1: O. Janša Zorn, D. Mihelič, Od prazgodovine skozi stari in srednji vek, DZS, Ljubljana 2007.)
 (Vir slike 2: Mali zgodovinski atlas, Modrijan, Ljubljana 1999.)